

II RIIGIKOGU

2. istungjärk.

Protokoll nr. 30 (10).

1923. a.

Sisu: 1. Päewakorra wastuwõtmine. — 2. Teadaandmine komisjonidesse antud seaduseelnõude kohta. — 3. Seadus Eesti liitumise kohta üleilmilise postiliidu Madriidis tehtud kokkulepetega ning nende juurde kuuluwate lõpuprotokollidega ja täitmismäärustikkudega posttransfertide, posti abil toimetatawate sissekasseerimiste (postikassangu) ja posti ülekannete talituste üle — III lugemisel. Wastu wõetud. — 4. Välisministeeriumi koosseisu muutmise seadus — III lugemisel. Wastu wõetud. — 5. Wäeteenistuse kohustuse määrustiku art 19 täiendamise seadus — II lugemisel. Wastu wõetud. — 6. Merikoolide-seadus — II lugemisel. Wastu wõetud. — 7. Wäljamaalt sissetoodud mängukaartide tollimärkidega warustamise seadus — II lugemisel. Wastu wõetud. — 8. Kaitsewäelaste tagawarawäkke arwamise seadus — II lugemisel. Wastu wõetud. — 9. 1924 aastal kaitsewäkke wõtmise ja sellest wabastamise seadus — II lugemisel. Wastu wõetud.

**II Riigikogu koosolek 23. oktoobril 1923 a.
kell 5 p. l.**

Kokku on tulnud 83 Riigikogu liiget.

Koosolekut juhatab abiesimees **K.**

Wirma.

Sekretäri kohal abisekretäär **J.**

Wain.

Walitsuse looshis: Riigiwanem **K.**

Päts, sõjaminister **A. Anderkopp**, haridus-

minister **A. Weiderman** ja haridusminis-

teeriumi kooliosakonna juhataja **G.**

Ollik.

P ä e w a k o r d :

1. Seadus Eesti liitumise kohta üleilmilise postiliidu Madriidis tehtud kokkulepetega ning nende juurde kuuluwate lõpuprotokollidega ja täitmismäärustikkudega, posttransfertide, posti abil toimetatawate sissekasseerimiste (postikassangu) ja posti ülekannete talituste üle — III lugemisel.

2. Välisministeeriumi koosseisu muutmise seadus — III lugemisel.

3. Wäeteenistuse kohustuse määrustiku art. 19 täiendamise seadus — II lugemisel.

4. Merikoolide-seadus — II lugemisel.

5. Wäljamaalt sissetoodud mängukaartide tollimärkidega warustamise seadus — II lugemisel.

6. Kaitsewäelaste tagawarawäkke arwamise seadus — II lugemisel.

7. 1924 aastal kaitsewäkke wõtmise ja sellest wabastamise seadus — II lugemisel.

Koosolek algab kell 5.15 min.

1. Päewakorra Juhataja **K. Wir-**
wastuwõtmine. **ma:** Juhatus poolt
kokkuseatud päewa-

korra wastu ei olda — loen päewakorra muutmatult wastuwõetuks.

Sekretäiril on sõna teadaandmiseks.

2. Teadaandmine komisjonidesse antud seaduseelnõude kohta.

Abisekretäär **J. Wain:** Riigikogu juhatus poolt on üldkomisjoni antud laewahüpoteegi seaduseelnõu.

Juhataja **K. Wirma:** Riigikogu läheb esimese päewakorra-punkti juurde:

3. Seadus Eesti liitumise kohta üleilmilise postiliidu Madriidis tehtud kokkulepetega ning nende juurde kuuluwate lõpuprotokollidega ja täitmismäärustikkudega posttransfertide, posti abil toimetatawate sissekasseerimiste (postikassangu) ja posti ülekannete talituste üle — III lugemisel.

Wäliskomisjoni aruandja **A. Tupits** (loeb): Seadus Eesti liitumise kohta üleilmilise postiliidu Madriidis tehtud kokkulepetega ning nende juurde kuuluwate lõpuprotokollidega ja täitmismäärustikkudega posttransfertide, posti abil toimetatawate sissekasseerimiste (postikassangu) ja posti ülekannete talituste üle. Juhataja **K. Wirma:** (Hääletatakse.) Pealkiri on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **A. Tupits** (loeb): § 1. Liituda Madriidi postikongressil 30. nowembril tuhat üheksasada kahekümnendal aastal tehtud järgmiste üleilmilise postiliidu kokkulepetega, mille alg-

tekst Hispaania walitsuse arhiivis alalhoidmiseks deponeeritud:

a) kokkulepe posttransfertide talituse üle — Arrangement concernant le service des mandats de post,

lõpuprotokoll — protocole final,
täitmismäärustik — règlement d'exécution;

b) kokkulepe postiabil toimetatawate sissekasseerimiste (postikassangu) talituse üle — Arrangement concernant le service des recouvrements,

lõpuprotokoll — protocole final,
täitmismäärustik — règlement d'exécution;

d) kokkulepe posti ülekannete talituse kohta — Arrangement concernant le service des virements postaux,

lõpuprotokoll — protocole final,
täitmismäärustik — règlement d'exécution.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) § 1 on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja A. Tupits (loeb): § 2. See seadus astub jõusse tema wastuwõtmisega.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) § 2 on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Panen seaduse lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Seadus on lõpuhääletamisel nähtawa enamusega vastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

4. Wälisministeeriumi koosseisu muutmise seadus — III lugemisel. Wäliskomisjoni aruandja **O. Strandman** (loeb): Wälisministeeriumi koosseisu muutmise seadus.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Pealkiri on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja O. Strandman (loeb): § 1. Wälisministeeriumi koosseisus (Riigi 1923 a. eelarwe lisa — „Riigi Teataja“ nr. 31/32 — 1923 a.) ettenähtud Eesti saatkonna koosseis Washingtonis loetakse makswusetaks.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) § 1 on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja O. Strandman (loeb): § 2. Kinnitatakse Eesti saatkond Washingtonis ja konsulaat New-Jorgis järgmises koosseisus:

Saatkond Washingtonis.

1) Saadik . . .	palgaga	625	dollarit
2) I sekretäär . . .	„	375	„
3) Ametnik . . .	„	240	„

Konsulaat New-Jorgis:

1) Konsul . . .	palgaga	375	dollarit
2) Ametnik . . .	„	125	„

Märkus. Wälisministril on õigus saatkonna ametnikka Washingtoni saatkonnast New-Jorki konsulaati ümber paigutada.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) § 2 on nähtawa enamusega vastu wõetud. Panen seaduse lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seadus lõpuhääletamisel vastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

5. Wäeteenistuse kohustuse määrustiku art. 19 täiendamise seadus — II lugemisel. Riigikaitse komisjoni aruandja **A. Jõeäär** (loeb): Wäeteenistuse kohustuse määrustiku art. 19 täiendamise seadus.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Pealkiri on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja A. Jõeäär (loeb): Wäeteenistuse kohustuse määrustiku (S. s. k. IV köide 1915 a. väljaanne) art. 19 täiendatakse järgmise märkusega:

Märkus 3. Wäeteenistuse läbiminek juures kaitsewäes wõetakse arwesse aeg, mis Eesti kodanikud Latwia sõjawäes wabadussõja ajal ära teeninud.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduse sisu vastu wõetud, sellega on terwe seadus II lugemisel vastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

6. Merikoolide-seadus Hariduskomisjoni aruandja **J. Jaanis** (loeb): Merikoolide-seadus.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Pealkiri on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Jaanis** (loeb):
1. Üldised määrused.

A. Laad.

§ 1. Merikoolide eesmärk on kaubalaewa juhte nii ligi- kui ka kaugesõidu tarwis ette walmistada.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 1 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Jaanis** (loeb):
§ 2. Merikoolid on ühe, kahe- wõi kolmeklassilised. Merikooli I klass walmistab ette ligisõidu tüürimehe, II klass ligisõidukapteni ning kaugesõidu tüürimehe ja III klass kaugesõidukapteni kutseeksamine. Peale eriklasside on merikoolide juures üldhariduslikkude ainetega ettewalmistusklass.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 2 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Jaanis** (loeb):
B. Asutamine ja ülewalpida-

mine.
§ 3. Merikoolid asutatakse ja peetakse ülewal kas riigi, omawalitsuse, eraseltside wõi eraisikute poolt.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 3 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Jaanis** (loeb):
§ 4. Riigi poolt ülewalpeetawa merikooli awamine kui ka omawalitsuse wõi erakooli õpetajate palkade riigi kanda wõtmine sünnib Wabariigi Walitsuse otsuse põhjal haridusministeeriumi ettepanekul, teiste merikoolide awamine igal üksikul juhtumisel haridusministeeriumi otsuse põhjal wastawa linna- wõi maakonna kooliwalitsuse ettepanekul.

M. Juhkam (töer.): Mina teeksin selle paragrahwi kohta redaktsioonilise ja osalt ka sisulise paranduse. Meil tarwitatakse õige tihti sõna „kooliwalitsus“, ilma et oleks kusagil ära määratud selle

sõna õige sisu. See on tekitanud õige suuri segadusi, tekitab ka käesolewal juhtumisel. Kui siin üteldakse, et merikoolid awatakse wastawa „kooliwalitsuse“ ettepanekul, siis wõib seda mõista nii, et maakonna kooliwalitsus ehk õigem maakonnawalitsuse haridusosakond wõib ettepaneku teha koolide awamiseks ilma, et ta maakonnawalitsuse nõusolekut küsiks. On ka niisuguseid juhtumisi ette tulnud, et maakonna kooliwalitsused endid täiesti iseseiswateks asutusteks peawad ja krediite awawad. Minu arusamise järele tuleks, senni kui ära määratud ei ole, mis sõna „kooliwalitsus“ õieti tähendab, wõi kui pole ära määratud täpselt selle asutuse wõimupiirid, tarwitada „maakonnawalitsus“, sest õieti ei ole maakonna kooliwalitsus sisulikult muud midagi kui maakonnawalitsuse haridusosakond. Teen ettepaneku sõna „maakonna kooliwalitsuse“ asemel lugeda „maakonnawalitsuse“, see tähendab sõna „kooli“ wälja jätta.

Juhataja **K. Wirma**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **J. Jaanis**: Ühinen parandusega.

Juhataja **K. Wirma**: Aruandja on parandusega ühinenud. Keegi lahus hääletamist ei nõua, panen § 4 ühes tehtud parandusega hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 4 parandatud kujul wastu wõetud.

Aruandja **J. Jaanis** (loeb):
§ 5. Kõik merikoolide ülespidamisest riigile tekkiwad kulud nõutakse haridusministeeriumi poolt harilikus eelarwe korras.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 5 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Jaanis** (loeb):
§ 6. Õpemaksu suuruse riigi poolt ülewalpeetawates koolides määrab haridusministeerium, teistes koolides kooli ülewalpidaja haridusministeeriumi kinnitusel.

Märkus. Kehwemaid õpilasi wabastatakse õpemaksust pedagoogikanõukogu otsusel 20% õpilaste arwust. Õpilaste wabastamiseks üle selle normi on tarwis haridusministeeriumi nõusolekut.

M. Juhkam (töer.): Kui siin räägitakse, et õpemaksu suuruse määrab koo-

liülewalpidaja haridusministeeriumi „kinnitusel“, siis ei saa minu arwates sellega leppida. Meil on maksma pandud põhimõte, et ministeeriumid järelwalweks tarwitawad administratiiv kohtu protesti korda, ja see põhimõte on tähtis ka käesolewal juhtumisel. Teen ettepaneku wõtta sõnade „haridusministeeriumi kinnitusel“ asemele „haridusministeeriumi nõusolekul“.

O. Gustawson (is.): Käesolewa § 6-da märkus näeb ette, et kehwemaid õpilasi wabastatakse õpemaksust kuni 20% õpilaste arwust. Merikool aga, kui kutsekool peaks olema kõigile täiesti maksuta. Siin tuleb arwesse wõtta, et kuigi eriklassi õpilased inimesed on, kes oma palga kaudu endile nii hästi ülespidamise, kui ka õpemaksu tasumise wõimalused soetawad, nii, et merikooli spetsiell klasside kohta õperahast wabastamisel nii suurt tähtsust ei ole, siiski sootuteine lugu on merikoolide ettewalmistusalgusklassidega. Teatawasti wõetakse ettewalmistamisklassidesse eestkätt õpilasi rannikuilt. Meie teame aga, et nii hästi Harjumaa rannikul, Pärnumaal, samuti ka saartel, Saaremaal ja Hiiumaal rannaelanikud, — kalamehed ja teised, kuuluwad kõige kehweimate hulka. Seal wõib julgesti ütelda, et 80—90% õpilasi on äärmiselt kehwad ja ei suuda, kui õperaha liig suur määratakse, seda mitte maksta. Siin ähwardaks hädaoht, et suurem osa õpihimulisi, kes küll tahaksid merimeheks saada, merikooli sisse ei pääse, — kõrge õpemaksu tõttu on neile sissepääs tehtud wõimatumaks. Hariduskommissjonis tähendati küll, et merikoolide õpemaks nii naeruwäärt wäike olla, et see ei tarwitse kõne alla tullagi, räägiti midagi 200 kuni 300 margast aastas. Jumal tänatud, kui see praegu niimoodi on. Aga see ei tarwitse ju edaspidi nõnda olla. On karta, et meil teistsugused tuuled ministeeriumi kõrgemates sfäärides puhuma hakkawad ja wõib väga kergesti juhtuda, et merikooli õpemaks määratakse mitu korda kõrgem, kui see praegu. Selle tagajärjeks oleks aga, nagu ma äsja tähendasin, et see suur hulk kehwi õpilasi, kellest just eestkätt loota on, et nemad tahaksid merikooli sisse astuda, sinna sisse ei pääseks. Seda kõlke arwesse wõttes, teen ettepaneku, mis sihib sinna, et kehweimate õpilaste õpemaksust wabastamist mitte ei piira-

taks protsentidega, waid et siin maksma pannakse põhimõte, et kõik kehwad õpilased õpemaksust wabad oleksid. Mina panen ette märkus redigeerida järgmiselt: „Kehwemad õpilased wabastatakse õpemaksust pedagoogika-nõukogu otsusel.“

Juhataja K. Wirma: Sõna on rkl. Rea'l. Ei tarwita? Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja J. Jaanis: Ettepanekuid on tehtud Riigikogu liigete poolt kaks. Kui ma õieti aru saan, siis üks neist muudatustest kuulub õpemaksu kinnitamise kohta, mida rkl. Juhkam on ette pannud, nimelt et see omawalitsuste poolt kinnitatud saaks. Hariduskommissjon kaalus seda seisukohta järele mitmest küljest ja nagu seal selgus, on kawatus weel peale riigikoolide ka omawalitsuste ja eraisikute poolt koolisid awada. Era-koolide kohta on kindel seisukoht, nimelt et haridusministeerium praegu ja ka tulewikus õpemaksu kinnitama peab ja saab. Pealegi on meil olemas keskkoolide-seadus, mis käesolewa aasta augustikuul maksma hakkas ja selles on öeldud selgelt, et õpemaksu awalikkudes keskkoolides kinnitab haridusministeerium. See oleks õperaha ühtlustamise kontrolli mõttes tarwilik. Haridusministeeriumi kontrolli on weel selleks tarwis, et õperaha mitte väga kõrgele ei tõuseks. Sellepärast toetan mina seda paragrahw kuuendat selles mõttes ja sarnasel kujul, nagu ta siin ette pandud. Mis puutub nüüd härra Gustawson'i parandusesse õperahast wabastamise asjus, siis pean siin tähendama ühte asja — nimelt et merikoolide õpilased lähewad meie riigile õige palju maksma. Kui meie üksikult kokku wõtame, siis tuleb kogupildis wälja, et keskmiselt maksab iga õpilane Kuressaare merikoolis 32.000 marka aastas, Tallinnas — 35.000 marka ja Käsmus koguni 38.000 marka. See on igatahes suur summa, koguni suurem kui ülikooli wäljaminekud. Meie kallides õpeasutustes nagu seminaarid läheb õpilane maksma 25.000 mk. aastas, nii et sellest wälja minnes peaks asja peale ka riiklikult waatama ja hindama, kui kõrgelt läheb üksik õpilane maksma riigile merikoolides. Ja siis, kui meie tuletame meelde, kuidas oli asi teise kutsekooliga, mille seadus ka hiljuti Riigikogus wastu

wõeti, nimelt õpetajate seminaariga, seal meie nägime, et ehk küll kõik seminaari õpilased on wabastatud õpemaksust, kuid siiski riik paneb neile kohustused kanda, nõuab neilt kaudsel teel maksu ja nimelt seob nad ametiga: nad peawad teatud aja riiki teenima. Mis puutub siis sellesse kahtlusesse, nagu merikooli õpemaks tõuseks liig kõrgele, mis teeks täiesti wõimatuks merikoolis käimise, eriti kehweemale kihile, nagu härra Gustawson tähendas, siis arwan, et see sugugi õige ei ole. Nimelt on teada — minul on andmed selle kohta, — et õpemaksud kõigis meie merikoolides naeruwäärtd wäiksed on. Ma toon näitused: Tallinnas oli minewal aastal õpemaks ettewalmistusklassides terve aasta kohta 200 marka, 100 marka pooleaastas, esimeses klassis — 300, teises — 400. Mis oleks see õperaha wõrreldes meie kesk-koolidega, kus maksetakse mitmeid tuhandeid õpemaksu aastas. Samasugune lugu oli ka Käsmu koolis, kus see õperaha kõikus 600—900 margani aastas. Mis nüüd puutub sellesse, et inimesed ei suuda seal õppida, siis tähendan ühte asjaolu, nagu seda merikooli juhatajad ja õpilased ise tõendawad, et merikoolides õpiwad inimesed, kes iseseiswad on ja sõitude ajal merel väga hästi teeniwad. Peab ka weel tähele panema ühte asjaolu, nimelt, et meie merikoolides ei ole ühtegi protsenti olnud õpilaste hulgas, kes oleks palunud ennast õpemaksust wabastada. Nii et kõiki seda arwesse wõttes, oleks loomulik, et ka merikool meil maksuline oleks, millega wõiks siis merikoolile õpeabinõusid soetada. Sellepärast ei saa ma mitte Riigikogu liikme Gustawson'i poolt ettepanud arwamisega ühineda ja toetan seda seisukohta, mis hariduskommissjoni poolt ette nähtud, et õppimine oleks ka merikoolides maksuline. Kuid õpilaste hulgast tuleks wabastada õpemaksust kunni 20%. Pean tähendama, et see 20% on ka suurendatult komisjoni poolt wastu wõetud. Ministeeriumi poolt oli ette pandud 10% wabastada. Ja nähtawasti see 20% jääb ka paberile, sest et õpemaksust wabastamise nõudeid merikoolides lähemal ajal arwatawasti olema ei saa.

Juhataja K. Wirma: Ette pandud on kaks paranduse ettepanekut. Esimene parandus on Riigikogu liikme Juhkam'i poolt ja seisab selles, et paragrahwi

lõpus olew sõna „kinnitusel“ asemele tuleb wõtta „nõusolekul“. Teiseks on Riigikogu liikme Gustawson'i ettepanek märkus wõtta wastu järgmisel kujul „Kehwemaid õpilasi wabastatakse õpemaksust pedagoogikanõukogu otsusel“. See on niisama, mis on märkuse algul ka komisjoni poolt redigeeritud, ja sisuliselt seisab rkl. Gustawson'i ettepanek selles, et märkuse lõpuosa wälja jääks. Asun hääletamisele. Kes on rkl. Juhkam'i ettepaneku poolt? (Hääletatakse.) Nähtaw enamuse on wastu, ettepanek on tagasi lükatud.

Kes on rkl. Gustawson'i ettepaneku poolt? (Hääletatakse.) Nähtaw enamuse on wastu, ettepanek on tagasi lükatud.

Kes on § 6-da wastuwõtmise poolt? (Hääletatakse.) § 6 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja J. Jaanis (loeb): § 7. Õpemaksust sissetulnud summad moodustawad merikooli erisummad, mida riigikoolides haridusministeeriumi ja teistes koolides kooli ülewalpidaja loal õpeabinõude muretsemiseks ja kooli raamatukogude ja kabinetide korrashoidmiseks tarwitatakse.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) § 7 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja J. Jaanis (loeb): D. Õpeaeg. § 8. Tegelik õpetöö merikoolis kestab igal kooliaastal 15. oktoobrist kunni 15. aprillini. Tarbekorral wõib haridusministeerium õpetöö kestwust ja tähtaega muuta.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) § 8 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja J. Jaanis (loeb): E. Ülewalwe, juhtimine ja korraldamine. § 9. Merikoolid alluwad (omawalitsuse ja erakoolid maakonna wõi linna kooliwalitsuse kaudu) haridusministeeriumile ja korraldawad oma tegewust wiimase poolt antawate juhtnõõride ja määruste järele.

Üksiku merikooli tegewust juhiwad ja korraldawad: a) koolijuhataja, b) pedagoogikanõukogu ja d) hoolekogud.

M. Juhkam (tõer.): Teen ettepaneku sõna „kooliwalitsuse“ asemele wõtta „omawalitsuse“.

Juhataja K. Wirma: Lõpusõna on aruandjal. Aruandja on parandusega ühinenud. Panen § 9 parandatud kujul lääletamisele. (Hääletatakse.) § 9 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Jaanis** (loeb): II. Õpeosa. § 10. Merikoolide õpeained on: a) Ettewalmistusklassis: 1) Eesti keel, 2) Inglise keel, 3) matemaatika, 4) maateadus, 5) füüsika, 6) kosmograafia, 7) kodanikuteadus, 8) geomeetiline joonestamine.

b) Eriklassides: I. Üldhariduslikud õpeained: 1) Eesti keel, 2) Inglise keel, 3) algebra, 4) geomeetria ja sirgejooneline ning sfääriline trigonomeetria, 5) füüsika, 6) terwishoiu õpetus ja esimese arstiabi andmine õnnetuste puhul;

II. meriasjanduse eriõpeained: 1) astronoomia, 2) nawigatsioon ühes lootsiaga, 3) dewiatsioon, 4) meteoroloogia ja okeanograafia, 5) merepraktika ja määrused laewade kokkupõrkamise ärahoidmiseks, 6) laewaehitus ja selle teooria, 7) auru- ja mootorlaewa mehaanika, 8) signalisatsioon ja 9) raadiotelegraaf:

III. kaubanduslikud eriõpeained: 1) merikaubanduse seadused, 2) kaubandusteadus ühes algmõistetega majandusteadusest: kaubandusaritmeetika ja raamatupidamine, kaubanduslik kirjawaetus, 3) kaubateadus, 4) kaubanduse geograafia.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) § 10 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Jaanis** (loeb): § 11. Merikoolide õpe- ja tunnikawad määrab kindlaks haridusministeerium, eriainete kohta kokku leppides meriasjanduse peawalitsusega.

M. Juhkam (töer.): Mina arwan, et ei ole mõtet tarwitada siin sõna „meriasjanduse peawalitsusega“. Waewalt on otstarbekohane, et selles seaduses ära näidata meriasjanduse peawalitsuse ülesanded ja wõimupiirid. Peawalitsuste wastu waieldakse ja — õigusega üldse räägitakse, et teataw asi peaks alluma teatawale ministeeriumile. Kuidas ministeerium oma töö ära korraldab, see on ministeeriumi asi. Seaduses fikseerida, et merikoolid alluwad meriasjanduse peawalitsusele, oleks waewalt mõtet. Teen

ettepaneku sõnade „meriasjanduse peawalitsusega“ asemele wõtta „teedeministeeriumiga“.

Juhataja K. Wirma: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **J. Jaanis:** Käesolewa seaduse läbiarutamisel ja tema kawa kokkuseadmisel olid muuseas kokku kutsutud eriteadlased merikoolide tegewuse alal, ja arwesse wõttes seda asjaolu, et merikoolid on käsikäes töötanud meriasjanduse peawalitsusega ja et merikooli juhatajad seda tarwilikuks on pidanud, siis ongi see seisukoht siin seaduses ette nähtud ja mina ei leia mingisugust põhjust, et merikoolid teedeministeeriumi alla käiks. Mina tean küll niisuguseid riike, näituseks Norras, kus merikoolid käiwad kaubandus-tööstusministeeriumi alla, samuti omal ajal ka Wenemaal. See ettepanek, et merikoolid käiks teedeministeeriumi alla, paistab eriline ettepanek olewat. Meie kaalusime seda komisjonis järele ja leidsime, et meriasjanduse peawalitsus on sarnane asutus, millega käsikäes käia tuleks ja haridusministeerium oli selle seisukohaga nõus ja toetan seda ettepanekut sarnasena, nagu ta siin praegu on.

Juhataja K. Wirma: Kes on rkl. Juhkam'i ettepaneku poolt, et sõna „meriasjanduse peawalitsusega“ asemel wõtta sõna „teedeministeeriumiga“. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

Kes on § 11 wastuwõtmise poolt? (Hääletatakse.) § 11 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Jaanis** (loeb): § 12. Igas merikoolis peawad olema tarwilikud õpeabinõud ning õpetajate ja õpilaste raamatukogud.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) § 12 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Jaanis** (loeb): III. Õpilased. § 13. Merikooli õpilaste normaalw on: ettewalmistusklassis — 30, I klassis — 25, II klassis — 20 ja III klassis — 20.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) § 13 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Jaanis** (loeb): § 14. Õpilaste wastuwõtmine merikoolidesse sünnib iga aasta õpetöö algul. Õpetöö kestwusel sisseastujailt nõutakse teadmisi klassis läbiwõetud õpekawa ulatuses.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 14 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Jaanis** (loeb): § 15. Merikooli ettewalmistusklassi wõetakse wastu isikuid, kes: vähemalt 18 a. wanad, täieliku 6-klassilise algkooli kursuse lõpetanud wõi sellele wastawa hariduse omandanud ehk sisseastumisel 6 kl. algkooli õpekawa ulatuses rahuloldawalt eksami sooritanud ja kes 32 kuud merel sõitnud, sellest vähemalt 8 kuud madrusena purjelaewal. Muil ühesugustel tingimistel antakse eesõigus neile, kes rohkem merel sõitnud.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 15 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Jaanis** (loeb): § 16. Merikooli I klassi wõetakse wastu merimehi, kes: vähemalt 19 a. wanad, lõpetanud merikooli ettewalmistusklassi kursuse wõi sellele wastawa hariduse omandanud, ehk sisseastumisel rahulda- walt eksami wastawalt merikooli ettewalmistusklassi kursusele sooritanud ja kes 36 kuud merel sõitnud, sellest vähemalt 12 kuud madrusena purjelaewal.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 16 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Jaanis** (loeb): § 17. Merikooli II klassi wõetakse wastu merimehi, kes: vähemalt 20 a. wanad, lõpetanud merikooli I klassi kursuse wõi sisseastumisel sellele wastawa eksami rahuloldawalt sooritanud ehk kellel tehtud ligisõidu tüürimehe eksam ja kes 48 kuud merel sõitnud, sellest vähemalt 12 kuud madrusena purjelaewal.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 17 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Jaanis** (loeb): § 18. Merikooli III klassi wõetakse wastu merimehi, kes kaptenina wõi tüürimehena

kaugesõidu tüürimehe diploomiga 24 kuud sõitnud, sellest 12 kuud kaugesõidus.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 18 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Jaanis** (loeb): § 19. Erakorralistel aegadel wõib haridus- ministeeriumi korraldusel kooli wastu wõtta merimehi, kelle sõitude arw ei wasta käesolewas seaduses ettenähtud normidele.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 19 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Jaanis** (loeb): § 20. Merisõitudeks ei loeta sõitused: alla 15 aasta wanaduses, tulelaewadel, purjelaewadel alla 20 reg. tonni netto, aurulaewadel alla 100 reg. tonni brutto, ujuwate dokkide, praamide, kraanade, tõstelaewade ja süwendamismasinade peal, jahtklubi laewadel, puksiiridel ning teistel laewadel, mis sadama piirkonnas, jõgedel ja järwedel liiguwad, ja lootside sõitused. Mehanismidega laewadel loetakse ainult tekimehe sõidud.

Märkus. Sõidud sõjalaewadel, mis muile nõuetele wastawad, wõetakse arwele merijõudude staabi poolt kinnitatud tunnistuse põhjal.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 20 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Jaanis** (loeb): § 21. Kooliastujad waadatakse arstliselt läbi, kas nemad meriteenistuseks kõlblikud on; iseäranis pannakse sellekohaste erimääruste järele rõhku wärwide tundmise, silmanägemise ja kuulmise peale.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 21 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Jaanis** (loeb): § 22. Õpilased tunnistatakse wastawa klassi kursuse lõpetanuks pedagoogikanõukogu otsusega õpilase üldise õpetöö edu ja waimlise arenemise põhjal haridus- ministeeriumi poolt määratud korra järele. Kui õpilane kahe kooliaasta jooksul klassi õpekawas nõutud teadmisi ja oskusi ei ole omandanud, arwatakse ta koolist lahkunuks.

Märkus. Mõjuwatel põhjustel wõib õpilast pedagoogikanõukogu ettepanekul haridusministeeriumi loaga ka kolmandaks aastaks klassi jätta.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 22 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Jaanis** (loeb): § 23. Merikooli õpilased saawad rahuajal sõjateenistuse kohuste täitmisel kursuse lõpetamiseks ja sõidutsensuse omandamiseks ajapikendust kunni 25 eluaasta lõpuni.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 23 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Jaanis** (loeb): IV. Ametisolewad isikud. § 24. Merikoolis on ametis järgmised isikud: 1) juhataja, 2) õpetajad, 3) arst ja 4) teenijad.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 24 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Jaanis** (loeb): § 25. Merikooli juhatajaks peab olema mere eriteadlane, kellel õigus meriasjanduse eriõppeainete õpetajaks olla.

Märkus. Koolijuhataja määrab enese koolist puudumise ajaks õpetajate hulgast asetäitja.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 25 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Jaanis** (loeb): § 26. Riigi kulul ülewalpeetawa kooli juhataja määrab haridusministeerium. Kui kooli asutab omawalitsus, eraselts wõi eraisik, siis walib ja paneb koolijuhataja kandidaadi haridusministeeriumile registreerimiseks ette tähendatud asutus wõi isik.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 26 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Jaanis** (loeb): § 27. Koolijuhataja kohuseks on kooli õpetus- ja kaswatustöö ning majandusliku ala juhatamine, wastutus kõige koolitöö korralikkuse ning kooli waranduse korrasoleku eest ja kõik kooli asjaajamine kokkukõlas seaduse määrustega ning pedagoogikanõukogu ja hoolekogu otsustega.

Eriti juhataja ülesandeks on:

a) kooli esitamine ja läbikäimine teiste asutustega ning üksikute isikutega;

b) kooli ellu puutuwate küsimuste selgitamine ja ettepanemine otsustamiseks pedagoogikanõukogule ja hoolekogule;

d) tarwiliste juhatuste andmine õpetajaile nende õpetuslikus ja kaswatuslikus töös;

e) tundide jaotamine õpetajate wahel iga aasta kohta;

f) järelwalwe ja hoolitsemine, et koolitöö takistamatult läheks ja kõik õpetajad ning õpilased oma kohuseid korralikult täidaksid, kusjuures koolijuhatajal korratuste puhul õigus on õpetajaile teha märkusi ning hoiatusi ja neid ametist wabastamiseks haridusministeeriumile ette panna;

g) õpetajate koolitööst wabastamine, kuid mitte üle ühe nädala ja

h) kooli aruannete ja eelarwete kokkuseadmine ja esitamine haridusministeeriumile (omawalitsuste ja erakoolides kooliwalitsuste kaudu).

M. Juhkam (töer.): Panen ette § 27, sõna „kooliwalitsuste“ asemel lugeda „wastawate omawalitsuste“.

Juhataja **K. Wirma**: Aruandja ühineb ettepanekuga. (Hääletatakse.) § 27 on parandatud kujul nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Jaanis** (loeb): § 28. Merikooli meriasjanduse eriainete õpetajaks (§ 10 b. II) peab olema merikooli haridusega kaugesõidu kapten, kes peale selle merikooli õpetajate ettevalmistuse on saanud. Üldhariduslikkude ja kaubanduslikkude ainetes õpetaja peab olema kõrgema haridusega wõi isik, kellel õigus on keskkoolis wõi kaubanduskoolis wastawa aine õpetajaks olla.

Märkus I. Niikaua, kui ei ole tarwilikku arwu selle paragrahwi nõuetele wastawaid kandidaate, on haridusministeeriumil õigus kinnitada merikoolide õpetajaiks isikuid, kes wastawad haridusministeeriumi poolt antawate sellekohaste ajutiste määruste nõuetele.

Märkus II. Merikoolide meriasjanduse eriainete õpetajate (§ 10 b. II) nädatundide normaalarw on 18. Eriainete

õpetajad saavad palka 50% rohkem õpetajate palgaseaduses ettenähtud normidest.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 28 on nähtawa enamusega vastu võetud.

Aruandja **J. Jaanis** (loeb): § 29. Merikooli õpetajate kandidaate riigikoolides paneb ette haridusministeeriumile kinnitamiseks koolijuhataja. Omavalitsuse, eraseltside või -isikute poolt ülewalpeetawates koolides paneb koolijuhataja kandidaate ette kooli ülewalpidawale asutusele walimiseks; walitud isikud esitatakse haridusministeeriumile ametisse registreerimiseks.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 29 on nähtawa enamusega vastu võetud.

Aruandja **J. Jaanis** (loeb): § 30. Merikoolide juures on arst, kelle ülesandeks on õpilaste terwise eest hooldamine, nende arstimine ja walwe koolituumide terwishoidliku seisukorra järele. Kooliarst seatakse ametisse ja wabastatakse ametist sellesama korra järele kui õpetaja.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 30 on nähtawa enamusega vastu võetud.

Aruandja **J. Jaanis** (loeb): § 31. Igas merikoolis on tarwilik arw teenijaid, kelle tegewusala koolijuhataja poolt kindlaks määratakse. Neid määrab ametisse ja wabastab ametist koolijuhataja.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 31 on nähtawa enamusega vastu võetud.

Aruandja **J. Jaanis** (loeb): V. Pedagoogikanõukogu. § 32. Kooli pedagoogikanõukogu moodustawad koolijuhataja, kõik kooli õpetajad, kooliarst ja hoolekogu esitaja. Tema ülesandeks on kooli kaswatus- ja õpetusküsimuste ning nendega lähedas ühenduses olewate muude koolielusse puutuwate küsimuste lahendamine. Eriti kuulub tema tegewuskonda:

1) kaswatus- ja õpewiiside arutamine koolitöö wiljakamaks tõstmise sihis;

2) õpekawa läbiwõtmise korra äramääramine;

3) õpetöökst tarwisminewate õpewahendite walimine ja soetamine;

4) õpetöö aruande wastuwõtmine;

5) õpilaste wastuwõtmine, wastawaisse klassidesse paigutamine kui ka koolist eemaldamine, wiimasel juhtumisel teatades sellest linna või maakonna kooliwalitsusele (riigikoolides haridusministeeriumile);

6) õpilaste kõlblise ja waimlise arenemise hindamine, lõpetajate koolist wäljalaskmine ja õpilastele lõputunnistuste wäljaandmine, kui ka kehewate õpilaste õpemaksust wabastamine;

7) õpilaste kohta käiwate määruste wäljatöötamine;

8) koolis tarwitatawate kaswatuslikkude abinõude üle otsustamine.

M. Juhkam (töer.): Teen ettepaneku § 32 p. 5 wälja jätta „kooli“.

Juhataja **K. Wirma**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **J. Jaanis**: Ma saan nii aru rkl. Juhkam'i ettepanekust, et sõnade „maakonna kooliwalitsusele“ asemele kirjutada „maakonnawalitsusele“. Seda oli selleks tarwis, nagu siin härra Juhkam'i ettepanekust näha, et maakonnawalitsus oleks merikooli asjadega kursis. Mis puutub aga käesolewa punkt 5 osas maakonnawalitsusesse, siis on siin puhttehniline külg ja maakonna kooliwalitsusel peab olema ülewaatlik pilt. Asi puutub siin korratu õpilase kõrwaldamisesse koolist, see allub pedagoogikanõukogu otsuse alla. Siin oleks siis jutt ainult haridusosakonnale allumisest informatsiooni mõttes. Sellepärast toetan seda paragrahwi nii, kuidas ta hariduskommisjonis vastu on wõetud.

Juhataja **K. Wirma**: Rkl. Juhkam'i poolt on ettepanek tehtud sõnade „maakonna kooliwalitsusele“ asemele wõtta „maakonnawalitsusele“. Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek tagasilükatud.

Panen § 32 hääletamisele. (Hääletatakse.) § 32 on nähtawa enamusega vastu võetud.

Aruandja **J. Jaanis** (loeb): § 33. Pedagoogikanõukogu koosolekuid peetakse tarwiduse järele; õpeajal wähe-malt kord kuus.

Juhataja **K. Wirma**: Sõna on rkl. Jaanis'el.

J. Jaanis (rhw.): Hariduskomisjoni oli kaalumisel § 33. tähendatud pedagoogikanõukogu koosolekute arv ja tuldi lõpuks arwamisele, et pedagoogikanõukogu koosolekute arv minimaalselt peaks olema üks kord kuus. Mina olen arwamisel ja mõne tegeliku merikooli juhatajaga läbirääkimisi pidades, olen arwamisel ja tulin otsusele, et sarnane mõte „õpeajal vähemalt kord kuus“ — § 33. sisse wõtta ei tuleks, sellepärast, et tegelik merikooli praktika näitab, et mingisuguseid pedagoogilisi küsimusi merikoolides ette ei tule. Nagu seadus ise ette näeb, wõetakse õpilasi wastu, kes on 18 a. wanad ja isegi üle 20 a. Kui meie wõtaksime praeguse merikooli õpilaste keskmise wanuse, siis meie saame 24 a.—25 a., mille tõttu pedagoogikanõukogul omal koosolekul mingit materjaali nende wanade õpilaste ülespidamisel arutamiseks ei leidu. Seda arwesse wõttes ei ole see lause: „wähemalt kord kuus“ otstarbekohane. Kui meie jätaks selle lause paragrahwi sisse, siis kujuneks sarnane seisukord, et õpetajate nõukogu tuleks üks kord kuus kokku, wõtaks päewakorda üles „mitte midagi“, mille järele ka otsus tuleks — „mitte midagi“. Sellepärast teen ettepaneku § 33. lõpus wälja jätta sõnad: „õpeajal vähemalt kord kuus“.

Juhataja K. Wirma: Rkl. Jaanis'e poolt on ettepanek tehtud § 33. lõpus wälja jätta sõnad: „õpeajal vähemalt kord kuus“. Asum hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

Panen § 33. parandatud kujul hääletamisele. (Hääletatakse.) § 33 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja J. Jaanis (loeb): § 34. Pedagoogikanõukogu kutsub kokku koolijuhataja, kas enese algatusel wõi vähemalt $\frac{1}{2}$ osa nõukoguliigete ettepanekul.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) § 34 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja J. Jaanis (loeb): § 35. Pedagoogikanõukogu koosolekuid juhatab koolijuhataja, tema äraolekul juhataja asetäitja.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) § 35 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja J. Jaanis (loeb): § 36. Pedagoogikanõukogu walib oma liigete hulgast üheks aastaks sekretääri ja raamatukoguhoidja.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) § 36 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja J. Jaanis (loeb): § 37. Pedagoogikanõukogu koosolekud on otsuswõimulised, kui neist osa wõtab koolijuhataja ehk tema asetäitja ning vähemalt pool osa selle kooli õpetajaist.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) § 37 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja J. Jaanis (loeb): § 38. Pedagoogikanõukogu koosoleku otsus on maksew, kui selle poolt on enam kui pool koosolijaist; kui hääled poolenevad, annab juhataja hääle enamuse.

Märkus. Kui koolijuhataja pedagoogikanõukogu otsusega ei ühine, läheb küsimuse lõpulik otsustamine riigikoolides haridusministeeriumile, teistes koolides linna wõi maakonna kooliwalitsusele.

M. Juhkam (töer.): Teen ettepaneku § 38. märkuses eelwiimases reas wälja jätta sõna „kooli“. Ma pean weel kord tähendama, et sellel sõnal „kooliwalitsus“ tõepoolest kindlat kuju ei ole, mispärast seda sõna ka ei maksa seaduses tarwitada, see kutsub wälja sarnaseid asjaolusid, et kui maakonna- wõi linnawalitsused peawad näituseks kohtus esinema nende „kooliwalitsuste“ nimel, siis peawad nemad selle juures tarwitama „linnawalitsuse kooliwalitsus“ wõi „maakonna walitsuse kooliwalitsus“, mis iseenesest ebamäärane on. Sisuliselt jääb ju kõik selleks samaks. Sisuliselt ei ole „kooliwalitsus“ muud kui haridusosakond.

Juhataja K. Wirma: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja J. Jaanis: Rkl. Juhkam'i ettepanekuga ei saa ühineda, sellepärast, et asi ei ole sugugi sarnane nagu rkl. Juhkam arwab.

Siin on tegemist praegu puhtpedagoogiliste küsimustega. Kui tuleb mõnesuguseid lahkarwamisi koolijuhataja ja õpetaja wahel, siis peab üks kõrgem instants olema, kes neid küsimusi lahendab ja selleks instantsiks peaks olema pedagoogiline asutus ja mina arwan, et maakonna kooliwalitsus, kui sarnane, pedagoogilistes küsimustes kompetentne on. Mis puu-

tub kooliwalitsusse, siis arwan mina, et see igatahes rohkem kompetentne on juba sellepärast, et harilikult maakonna kooliwalitsus wõi haridusosakond ei otsusta niisuguste küsimuste üle mitte üksi, waid tema kõrwal töötab ka maakonna haridusnõukogu ja sellepärast toetan mina ettepanekut, et „maakonna kooliwalitsus“ peaks sisse jääma.

Juhataja **K. Wirma**: Rkl. Juhkam'i poolt on ettepanek tehtud § 38. märkuse eelviimases reas wälja jätta sõna „kooli“. Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

Panen § 38. hääletamisele. (Hääletatakse.) § 38 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Jaanis** (loeb): VI. Hoolekogu. § 39. Kooli hoolekogu moodustawad: a) riigikoolides koolijuhataja, kaks kooliõpetajate esitajat pedagoogikanõukogu walimisel, maakonna wõi linna omawalitsuse esitaja, meriasjanduse peawalitsuse esitaja ja seltskondliku organisatsiooni esitaja, kui wiimane kooli aineliselt toetab;

b) teistes koolides koolijuhataja, üks kooliõpetajate esitaja pedagoogikanõukogu walimisel, meriasjanduse peawalitsuse esitaja, üks maakonna wõi linna kooliwalitsuse esitaja, kolm kooli ülewalpidawate asutuste esitajat wõi kooli ülewalpidaja eraisik.

M. Juhkam (töer.): Teen samasuguse ettepaneku, nimelt § 39. punkt b eelviimases reas wälja jätta sõna „kooli“, sest siin on seisukord weel hullem, sellepärast et see „kooliwalitsuse“ esitaja wõib olla ainult linna- ehk maakonnawalitsuse esitaja.

Juhataja **K. Wirma**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **J. Jaanis**: Ühinen parandusega.

Juhataja **K. Wirma**: Aruandja on parandusega ühinenud. Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) § 39 on parandatud kujul nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Jaanis** (loeb): § 40. Hoolekogu ülesandeks on hoolitse-

mine kooli eest üldse, iseäranis tema majanduslikkude tarwiduste eest. Eriti kuulub tema tegewuskonda:

1) abinõude otsimine merikooli ainelise külje tõstmiseks;

2) merikooli liikumata ning liikuma waranduse korrashoidmise järelwalwe;

3) merikooli eelarwe wastuwõtmine;

4) merikooli majapidamise, sissetulekute ja wäljaminekute rewideerimine.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 40 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Jaanis** (loeb): § 41. Hoolekogu walib oma liigete hulgast iga kooliaasta algul omale üheks aastaks juhataja, tema asemiku ja kirjatoimetaja.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 41 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Jaanis** (loeb): § 42. Hoolekogu koosolekuid peetakse tarwiduse järele.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 42 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Jaanis** (loeb): § 43. Hoolekogu kutsub kokku selle juhataja, wiimase äraolekul tema asemik. Hoolekogu kutsutakse erakorraliselt kokku, kui seda vähemalt 3 liiget wõi koolijuhataja nõuawad.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 43 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Jaanis** (loeb): § 44. Hoolekogu koosolek on otsuswõimeline, kui sellest vähemalt pool liigetest osa wõtawad, nende hulgas hoolekogu ja merikooli juhataja wõi nende asemikud.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 44 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Jaanis** (loeb): VII. Merikooli õigused. § 45. Merikoolil on oma pitsat.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 45 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Jaanis** (loeb): § 46. Kõik riigi ja omawalitsuste merikoo-

lidesse puutuvad aktid, palwekirjad, krepostikirjad jne. on wabad margimaksust (tempelmaksust), samuti on wabastatud kooli liikumata warandus kõikidest maksudest ja naturaalkohustustest riigi ja kogukonnawalitsuste heaks.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) § 46 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja J. Jaanis (loeb): § 47. Merikoolide poolt korraldatud õpe-reisidest osawõtjad õpetajad ja õpilased saawad riigi raudteel ja laewadel sellekohastes Wabariigi Walitsuse poolt kinnitatud erimäärustes ettenähtud maksuta sõidu ehk hinnaalanduse.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) § 47 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja J. Jaanis (loeb). § 48. Haridusministeeriumi loal merikoolide tarwidusteks sissetoodawad õpewahendid, nende osad ja raamatud on tollimaksust wabad.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) § 48 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja J. Jaanis (loeb): VIII. Seaduse elluwimine. § 49. Käesolew seadus astub jõusse 1. jaanuaril 1924 a., mis ajast kaotawad oma maksuise kõik merikoolide kohta senni maksuwusel olnud seadused ja määrused, välja arwatud need, mis Eesti wabariigi wõimude poolt maksma on pandud ja käesolewa seadusega ei ole muudetud.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) § 49 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja J. Jaanis (loeb): § 50. Ajutiselt kunni Wabariigi Walitsuse sellekohase otsuseni määrab merikooli astujate merisõitude arwu kindlaks haridusministeerium sellekohaste erikorraldustega, tšstes nimetatud merisõitude arwu järk-järgult kunni käesolewas seaduses ettenähtud normideni.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) § 50 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja J. Jaanis (loeb): § 51. Ajutiselt kunni haridusministeeriumi

sellekohase korralduseni wõetakse merikooli ettewalmistusklassi ilma eksamita wastu ka endiste 2-kl. ministeeriumikoolide, ew.-lutheruse kihelkonnakoolide ja 2 kl. greeka-õigeusu kihelkonnakoolide lõpetajaid, kui neil nõuetawad merisõidud tehtud.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) § 51 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja J. Jaanis (loeb): § 52. Esialgul wõetakse merikoolidesse ilma eksamita wastu ka weneaegsete alamate merikoolide (Morehodnõje shkolõ) I ja II klassi lõpetajaid, kui neil nõuetawad merisõidud tehtud, nimelt I klassi lõpetajaid — esimesse klassi kunni 1926 aastani ja teise klassi lõpetajaid — teise klassi kunni 1927 aastani.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) § 52 on nähtawa enamusega wastu wõetud. Sellega on käesolew seadus II lugemisel wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

7. Wäljamaalt Rahaasjanduse sissetoodud komisjoni aruandja L. Johanson
mängukaartide tollimärkidega (loeb): Wäljamaalt sissetoodud mängukaartide
warustamise seadus — tollimärkidega warustamise seadus.
II lugemisel.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on pealkiri wastu wõetud.

Aruandja L. Johanson (loeb): § 1. Kauplejad, kellel kauplustes ehk kauplemise otstarbeks on wäljamaa mängukaarte, mis sisse toodud enne 20. detsembril 1922 a., kutsaadik mängukaartide sissewedu keelatud, on kohustatud neid lähemale tolliasutusele ette näitama kunni 31. detsembrini 1923 a. tollimärkidega warustamiseks.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) § 1 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja L. Johanson (loeb): § 2. § 1-ses tähendatud mängukaartide tollimärkidega warustamisel wõiwad tolliasutused kaubaomanikult nõuda wasta-

waid tollikwiitunge tõenduseks, et nende mängukaartide pealt tollimaks õiendatud on.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 2 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** (loeb): § 3. Tollimärkimise wiisi määrab kindlaks rahaminister.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 3 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** (loeb): § 4. Wäljamaa mängukaartidega, mis 1. jaanuarist 1924 a. alates ilma tollimärkideta leitakse kauplemisruumides wõi ka teistes ruumides kauplemise sihiga hoidmisel, talitatakse kui salakaubaga tolliseadustiku põhjal.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 4 on nähtawa enamusega wastu wõetud. Sellega on käesolew seadus II lugemisel wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

8. **Kaitsewäelaste tagawarawäkke arwamise seadus — II lugemisel.** Riigikaitse komisjoni aruandja **A. Jõeäär**: Komisjoni nimel teen ettepaneku selle seaduse pealkirjas parandust ette wõtta, nimelt sõna „seaduseelnõu“ asemel lugeda „seadus“, nii et pealkiri kõlaks järgmiselt (loeb): Kaitsewäelaste tagawarawäkke arwamise seadus.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Pealkiri on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **A. Jõeäär** (loeb): § 1. Arwatakse tagawarawäkke sõjawäeosadest ja -asutustest kaitsewäelased, kes 21 kuud teeninud: jalawäest — 1. novembril 1923 a. ja kõigist teistest wäeliikidest 1. detsembril 1923 a.

Märkus. Aeg, mis kaitsewäelased sõja ajal eesliinil mööda saatnud, loetakse tagawarawäkke arwamise juures üks päew kahe päewa eest.

W. Kangur (töörp.): (Kõneleja poolt stenogramm parandamata.) Wastandiks kodanlise klassi seisukohtadele on töö-

lisklass alati wõidelnud ja seletanud, et tema wõitleb alalise sõjawäe wastu ja toetab eesrinna rahwamiilitsa sisseadmist. Tööraha seisukoht on olnud alati see, et „noormehed kasarmust wälja loowa töö juurde.“ Iseäranis praegusel silmapilgul, kus töölikklass üle elab suuri sündmusi, kus töölikklassi saatus otsustatakse mitmekskümneks aastaks ja kusjuures meie teame, et Prantsusmaa poolt Eestile on ettepanek tehtud Saksa rewolutsiooni kägistama minna ja selles mõttes alalisest sõjawäest tahab teha käsi-kud, kellega oma wõimu maksma panna. Teen ettepaneku § 1 muuta ja ühes sellega ka käesolewa seaduse mõiste sellega, et mitte kaitsewäelasi ei lasta tagawarawäkke, waid selle käesolewa seaduse mõte saaks olema, et ära kaotada alaline sõjawägi ja sõjariistu panna kogu proletariaat. Sellele wastawalt teen ettepaneku § 1 muuta järgmiselt: „Kõik kaitsewäelased jalawäest ja teistest wäeliikidest wabastatakse 1. novembrist 1923 a. kaitsewäeteenistusest.“ (Wahelhüüe keskelt.) Trotski seadis ammu juba alalise rahwamiilitsa sisse ja teostab seda kord korralt. Muidugi ühepäewaga ei saa seda korda seada. (Üldine naer. **L. Raudkepp** (kristl.): Kes Teile ütles seda?) No, seda peate ise teadma.

Juhataja **K. Wirma**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **A. Jõeäär**: Komisjoni nimel ei saa ma ettepanekuga ühineda.

Juhataja **K. Wirma**: Asun hääletamisele. Kes on rkl. Kangur'i ettepaneku poolt? (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on see ettepanek tagasilükatud. Kes on § 1 wastuwõtmise poolt? (Hääletatakse.) § 1 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **A. Jõeäär** (loeb): § 2. Käesolew seadus hakkab maksma tema wastuwõtmisega.

W. Kangur (töörp.): Panen ette sennine § 2 jätta 3-ks ja § 2 asemele wõtta uus paragrahw: § 2. Alalise sõjawäe asemele moodustatakse tööraha enesekaitse kogu tööraha sõjariistu panemise kaudu.

Juhataja **K. Wirma**: Rkl. Kanguri ettepanek ei eita § 2-st, ei käi ka § 2-se kohta, waid on iseseisew paragrahw, sellepärast panen § 2 komisjoni aruandja poolt ette pandud kujul hääletamisele. (Hääletatakse.) § 2 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Rkl. Kanguri poolt on ette pandud sisse wõtta uus paragrahw: „Alalise sõjawäe asemele moodustatakse tööraha enesekaitse kogu tööraha sõjariistu panemise kaudu.“ Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **A. Jõeäär**: Komisjoni nimel ei saa ma ettepanekuga ühineda.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Paragrahw on nähtawa enamusega tagasi lükatud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

9. 1924 aastal kaitsewäkke wõtmise ja sellest wabastamise seadus — II lugemisel. Riigikaitse komisjoni aruandja **A. Jõeäär** (loeb): 1924 aastal kaitsewäkke wõtmise ja sellest wabastamise seadus.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Pealkiri on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **A. Jõeäär** (loeb): § 1. Nooredmehed, kes 1903 aasta wiimasele kaheksal kuul (1-st maist kuni 31-se detsembrini) sündinud, kutsutakse 15. jaanuariks 1924 aastaks wäeteenistusse, mis ajast nad tegelikku wäeteenistusse loetakse.

Märkus. Wastuwõtmise algpääwaks määratakse 1. detsember 1923 a.; kogumispunkti ilmumise päewaks 12. jaanuar 1924 a.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 1 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **A. Jõeäär** (loeb): § 2. Wäeteenistuse kohustuse seadustiku §§ 477, 478 ja 479 märgitud tähtaja „15. weebruari“ asemele määratakse 15. jaanuar 1924 a.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 2 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **A. Jõeäär** (loeb): § 3. Kaitsewäelased, kel 1924 aastal kaks aastat wõi enam Eesti kaitsewäes saab ära teenitud, wabastatakse järgmise kuu esimesel päewal tegelikust wäeteenistusest ja arwatakse tagawarawäkke.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 3 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **A. Jõeäär** (loeb): § 4. Peale selle lastakse 15. oktoobril 1924 a. tagawarawäkke kõik need kaitsewäelased, kes jalawäes teeniwad ja kes küll kaks aastat pole teeninud, kuid kaks tait suwe õppusel olnud.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 4 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **A. Jõeäär** (loeb): § 5. Wabariigi Walitsusel on õigus sõjaministri ettepanekul lasta kaitsewäelasi tagawarawäkke ka enne §§ 3 ja 4 ette nähtud tähtpäewi.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 5 on nähtawa enamusega wastu wõetud. Sellega on käesolew seadus II lugemisel wastu wõetud.

Päewakord on läbi. Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 6.20 min.

Algkirjale alla kirjutatud:

Riigikogu abiesimees **K. Wirma**.

Abisekretäär **J. Wain**.